

საქართველოში განხორციელებული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების გეოგრაფიული სტატისტიკა

სიმონ ბელაშვილი

ივ. ჯავახიშვილის სახ. თსუ-ის პროფესორი

ნინო მაღრაძე

ივ. ჯავახიშვილის სახ. თსუ-ის დოქტორანტი

ნაშრომში გაანალიზებულია საქართველოში განხორციელებული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების (პუი) ამსახველი გრძელვადიანი დროითი მწკრივები ცალკეული ქვეყნებისა და მათი გაერთიანებების მიხედვით. გაანგარიშებულია სხვადასხვა სტატისტიკური მაჩვენებლები (შეფარდებითი და საშუალო), აგრეთვე ზრდისა და მატების ტემპები როგორც მთელი საანალიზო პერიოდის, ისე ცალკეული წლებისათვის. ანალიზის შედეგად დადგინდა პუი-ს სხვადასხვა ვადიანი ტენდენციები ქვეყნების ჯგუფების მიხედვით (ევროკავშირის ქვეყნები, აზიის ქვეყნები, ამერიკის ქვეყნები, დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის ქვეყნები და სხვ.). შესწავლილ იქნა საქართველოში განხორციელებული პუი-ს მაჩვენებელთა ვარიაცია და გამოვლინდა მაქსიმალური და მინიმალური სიდიდეები.

საკვანძო სიტყვები: ინვესტიცია; ტენდენცია; ზრდის ტემპი; ვარიაცია; დიაგრამა.

პოსტსაბჭოთა პერიოდის საქართველო, ახალი ეკონომიკური სისტემის მშენებლობის პროცესში, აღმოჩნდა ურთულესი პოლიტიკური, სოციალური და ეკონომიკური პრობლემების პირისპირ. მათი გადაწყვეტის ერთ-ერთ მთავარ პირობას წარმოადგენდა სრულყოფილი საინვესტიციო გარემოს ფორმირება და საინვესტიციო პროცესების განვითარება. ინვესტიციების მოზიდვა არის ერთადერთი გზა, რითაც ქვეყანას შეუძლია ძირითადი კაპიტალის მნიშვნელოვანი განახლება და მოდერნიზაცია საერთაშორისო სტანდარტების დონეზე.

პუიდს მოცულობის გაზრდა ნებისმიერი ქვეყნის ერთ-ერთი მთავარი ინტერესის სფეროა. უცხოური ინვესტიციების განხორციელება კი დამოკიდებულია კონკრეტულ საინვესტიციო გარემოზე, რაც მრავალ ურთიერთდაკავშირებულ მოვლენას მოიცავს. საინვესტიციო გარემო იმ ფაქტორების ერთობლიობაა, რაც გავლენას ახდენს ინვესტორთა მხრიდან ინვესტიციების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებაზე. ამ ფაქტორებში, უპირველეს ყოვლისა, მოიაზრება ქვეყნის პოლიტიკური სტაბილურობა, საინვესტიციო და საგადასახადო პოლიტიკა, კრიმინოგენული სიტუაცია და კორუფციის დონე, საკანონმდებლო ბაზა და თავისუფალი სასამართლო ხელისუფლება, ბიზნესის კეთების სიმარტივე და სხვ. აღნიშნული ფაქტორების პარალელურად, პოტენციური ინვესტორები დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ ისეთი ეკონომიკური მაჩვენებლების მდგომარეობას, როგორცაა მშპ-ის მოცულობა, ინფლაციის დონე, შიდა დანაზოგის სიდიდე, დასაქმების დონე, ქვეყნის საგადასახადო ბალანსი და სხვ. თითოეული ჩამოთვლილთაგანი, სხვა ნაკლებ მნიშვნელოვან ფაქტორებთან ერთად, ქმნის იმ გარემოს ქვეყანაში, რომელშიც ფუნქციონირება უწყვეტ როგორც მოქმედ ადგილობრივ ბიზნესს, ისე იმ რეზიდენტ და არარეზიდენტ სუბიექტებსაც, რომლებიც გადაწყვეტენ საკუთარი კაპიტალის დაბანდებას ამ ქვეყანაში.

აღნიშნულთან დაკავშირებით, საქართველოში შეიძლება გამოვყოთ შემდეგი დადებითი და უარყოფითი ფაქტორები: დადებითი ფაქტორების ჯგუფში ერთიანდება იაფი სამუშაო ძალა, ხელსაყრელი გეოგრაფიული მდებარეობა, 2014 წელს ევროკავშირთან ხელმოწერილი და ამჟამად მოქმედი ასოციაციის შეთანხმება, სხვადასხვა პოზიტიური საერთაშორისო რეიტინგები (მსოფლიო ბანკის Doing Business-ის 2018 წლის ანგარიშში საქართველო მე-9 ადგილს იკავებს 190 ქვეყანას შორის ¹ (2017 წლის ანგარიშში მე-16 ადგილი), ინვესტორთა დაცვის მიხედვით მე-2 ადგილს, ბიზნესის დაწყების მიხედვით მე-4 ადგილს, ქონების დარეგისტრირების მიხედვით მე-4 ადგილს, ხელშეკრულებების პირობების შესრულების მიხედვით მე-7 ადგილს, კრედიტის აღების მიხედვით მე-12 ადგილს; ეკონომიკური თავისუფლების 2018 წლის ინდექსის მიხედვით საქართველო 186 ქვეყანას შორის მე-6 ადგილზეა ²) და სხვა. უარყოფით ფაქტორებად შეიძლება

¹ Doing Business 2018: Reforming to Create Jobs, Washington, D.C., The World Bank, 2018, 312p.

<http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>

² <https://www.heritage.org/trade/report/2018-index-economic-freedom-freedom-trade-key-prosperity>

ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსი შეიქმნა 1995 წელს აშშ-ს ერთ-ერთი ყველაზე დიდი კვლევითი ორგანიზაციის - The Heritage Foundation-ის მიერ. ინდექსი ყოველწლიურად ზომავს 180-მე ქვეყნის ეკონომიკურ თავისუფლებას 12 რაოდენობრივი და თვისებრივი პარამეტრის მიხედვით, რომლებიც 4 ძირითად კატეგორიაშია მოქცეული.

მივიჩნით მცირე სამომხმარებლო ბაზარი, სამუშაო ძალის დაბალი კვალიფიკაცია, კონფლიქტური რეგიონები და სხვ. „ამასთან, მხედველობაში მისაღებად ის, რომ ყოველი ქვეყნის ეკონომიკა ხასიათდება განსაზღვრული თავისებურებით, რაც გათვალისწინებული უნდა იყოს კვლევებში“ [Gelashvili S., Mikeladze G., 2017].

საქართველოს ტრანსფორმაციულ ეკონომიკაში პუი-ს მიზნობრივი და ოპტიმალური განხორციელება უზრუნველყოფს დადებით საგარეო და საშინაო ეფექტებს გარკვეული მექანიზმების დახმარებით. პირველ რიგში, ადგილობრივ ფირმებს საერთაშორისო კონკურენტუნარიანობის უზრუნველსაყოფად შეუძლია შეისწავლონ და გამოიყენონ საზღვარგარეთული მოწინავე ტექნოლოგიები ძვირადღირებული ნოუ-ჰაუს შესყიდვის გარეშე. მეორე მხრივ, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები ასტიმულირებენ ეროვნულ ეკონომიკაში სხვადასხვა ინსტიტუციების შემოსვლას, რომლებიც ქმნიან თავიანთ ფილიალებს საქართველოში და ახორციელებენ პუი-ს მრავალ სექტორში. „როდესაც საუბარია ქვეყანაში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვაზე, პირველ რიგში, მნიშვნელოვანია ეს ინვესტიციები მიიმართოს ეკონომიკის რეალურ სექტორში. მთლიანობაში, უცხოური ინვესტიციების ეფექტიანობა დამოკიდებულია ქვეყანაში მოზიდული ინვესტიციების ხარისხსა და რაოდენობაზე“ [Lazariashvili T., 2017]. რა თქმა უნდა, პუი-ს მოზიდვის მიზნის ხელშეწყობისა და განხორციელებისათვის აუცილებელია მისი მოცულობისა და სტრუქტურის ანალიზი სხვადასხვა რაოდენობრივი და თვისებრივი ნიშნების მიხედვით.

პოსტსაბჭოთა პერიოდში საქართველოში განხორციელებული პუი-ს მოცულობის მაქსიმალური სიდიდე დაფიქსირდა 2017 წელს: სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის (საქსტატი) მონაცემებით, აღნიშნულ წელს ქვეყანაში განხორციელებული პუი-ს მოცულობამ 1 861.9 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც 16.2%-ით აღემატება 2016 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს. ამავე წელს ყველაზე მეტი ინვესტიცია (733 მლნ აშშ დოლარის ოდენობით) განახორციელა ევროკავშირმა, რაც მთლიანი ინვესტიციების 39.4%-ს შეადგენს. ცალკეული ქვეყნებიდან კი სამი უმსხვილესი ინვესტორი გამოიყოფა – აზერბაიჯანი, თურქეთი და გაერთიანებული სამეფო, რომელთა ჯამურმა ინვესტიციამ 1 011.5 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც მთლიანი ინვესტიციების 54.3%-ია.

ეკონომიკის სექტორების მიხედვით ყველაზე მეტი პუი განხორციელდა ტრანსპორტისა და კავშირგაბმულობის დარგში, სულ 527.1 მლნ აშშ დოლარი, რაც მთლიანი პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების 28.3%-ია. მეორე ადგილზე იმყოფება საფინანსო სექტორი 304.3 მლნ აშშ დოლარითა და 16.3%-იანი წილით, ხოლო მესამეზე – მშენებლობა 294.6 მლნ აშშ დოლარითა და 15.8 %-იანი წილით.

საქართველოს ადმინისტრაციული რეგიონების მიხედვით, ყველაზე მეტი პუი განხორციელდა თბილისში – 1 456.9 მლნ აშშ დოლარის ოდენობით, რაც მთლიანი ინვესტიციების 78.2%-ს შეადგენს. მეორე ადგილზეა აჭარის რეგიონი 185.4 მლნ აშშ დოლარითა და 10%-იანი წილით, მესამე ადგილს კი იკავებს ქვემო ქართლი 66.7 მლნ აშშ დოლარითა და 4%-იანი წილით. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს დედაქალაქი ყოველთვის ლიდერია ინვესტიციების მოზიდვით: 2011 წლის შემდეგ, ყოველწლიურად, თბილისში შემოსული ინვესტიციების წილი მთელ ინვესტიციებში 70 %-ს აღემატება. საანალიზო პერიოდში ყველაზე მაღალი წილობრივი მაჩვენებელი კი 2016 წელს დაფიქსირდა (85.7 %).

ჩატარებული ანალიზი გვიჩვენებს, რომ 2017 წელს საქართველოში განხორციელებული პუი-ს მოცულობა, საბაზო 2001 წელთან შედარებით, თითქმის 17-ჯერ გაიზარდა. ყველაზე დაბალი ზრდა დაფიქსირდა 2002 წელს, როდესაც ზრდის ტემპმა 146 % შეადგინა. 2001-2017 წლებში ყველაზე დიდ ცვლილებას ადგილი ჰქონდა 2014 წელს, როდესაც პუი გაიზარდა 797.3 მლნ აშშ დოლარით.

გარკვეულ ინტერესს იწვევს ასევე ზრდისა და მატების ჯაჭვური ტემპები ცალკეული წლების მიხედვით, რაც მიუთითებს, თუ რამდენჯერ იზრდება/მცირდება დროითი მწკრივის თითოეული დონე წინა დონესთან შედარებით. გაანგარიშებები გვიჩვენებს, რომ 2017 წელს პუი-ს მოცულობა 16.2%-ით აღემატება წინა, 2016 წლის მაჩვენებელს. მთლიანად 2001-2017 წლების პერიოდში ყველაზე დიდი ცვლილება წინა წელთან შედარებით დაფიქსირდა 2006 წელს – ზრდის ტემპმა 258.7%, ხოლო მატების ტემპმა – 158.7% შეადგინა. ყველაზე დიდი კლება კი შეინიშნება 2009 წელს, როდესაც წინა, 2008 წელთან შედარებით, ზრდის ტემპი 42.3%, ხოლო მატების ტემპი – 57.7%-ია.

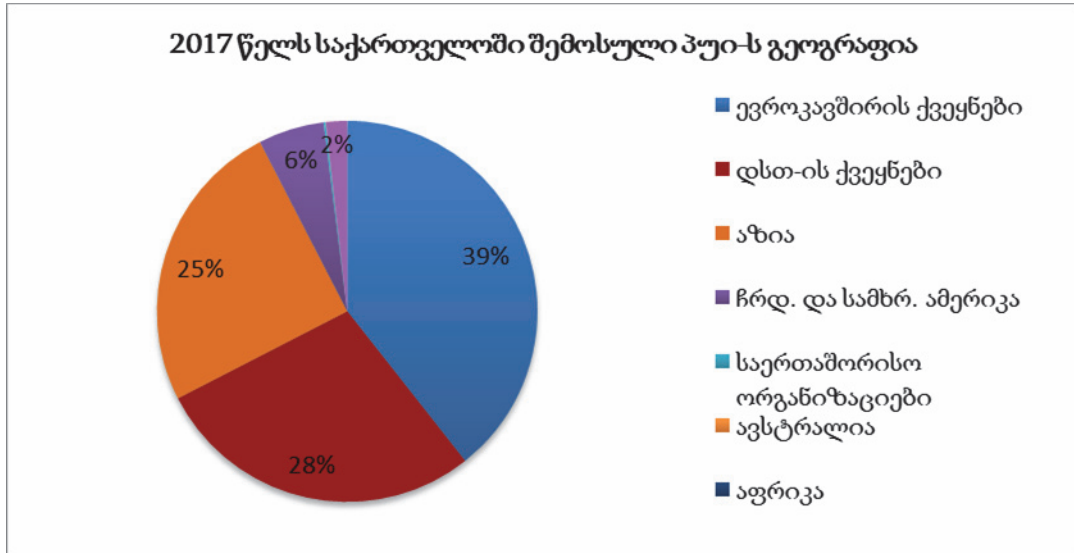
ზრდისა და მატების საშუალო ტემპების გაანგარიშების შემდეგ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ 2001-2017 წლების პერიოდის კონკრეტულ მონაკვეთებში ადგილი ჰქონდა მკვეთრ ზრდასა და მკვეთრ კლებასაც. ამ პერიოდში საქართველოში განხორციელებული პუი-ს მოცულობა ყოველწლიურად იზრდებოდა საშუალოდ 19%-ით.

განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს ცალკეული ქვეყნებიდან და ასევე ქვეყნების სხვადასხვა გაერთიანებიდან საქართველოში განხორციელებული პუი-ს მოცულობისა და სტრუქტურის სტატისტიკური ანალიზი. 2017 წელს საქართველოში ყველაზე მეტი პუი ევროკავშირის ქვეყნებიდან შემოვიდა – ჯამში 733 მლნ აშშ დოლარი, რაც მთლიანი ინვესტიციების 39.4%-ს შეადგენს. მეორე ადგილზეა დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის (დსთ) ქვეყნები 522.8 მლნ აშშ დოლარით, რაც 28.1%-ია, მესამეზე კი აზიის დანარჩენი ქვეყნებია 464.8 მლნ აშშ დოლარით (25%); მეოთხე ადგილზეა ამერიკის კონტინენტის ქვეყნები (ჩრდილოეთ და სამხრეთ ამერიკა ერთობლივად) 104.3 მლნ აშშ დოლარით (5.6%). ავსტრალიიდან

განხორციელდა 0.3 მლნ აშშ დოლარის ინვესტიცია, ხოლო აფრიკიდან შემოვიდა 0.1 მლნ აშშ დოლარი. დანარჩენი ქვეყნებიდან კი შემოვიდა სულ 33.4 მლნ აშშ დოლარი.

2017 წელს ევროკავშირიდან შემოსული პუი-ს მაღალ წილს განაპირობებს საქართველოსა და ევროკავშირის შორის 2014 წლის 27 ივნისს დადებული ასოცირების შესახებ შეთანხმება, რომელიც ძალაში შევიდა 2016 წლის 1 ივლისიდან. „რაც შეეხება ინვესტორ ქვეყნებს, აღსანიშნავია, რომ დივერსიფიკაციის დონე საკმაოდ დაბალია. სამი უმსხვილესი ინვესტორი ქვეყნის წილი მთლიან პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებში 50%-ზე მეტს შეადგენს“ [6, გვ. 214].

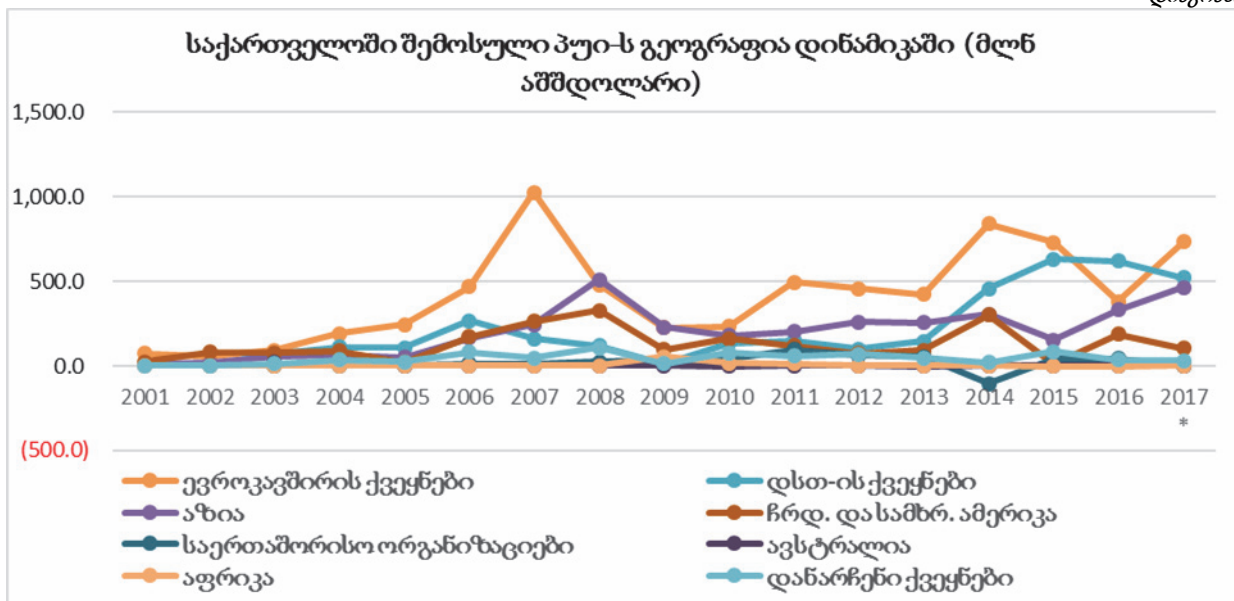
დიაგრამა 1

- 1-4 დიაგრამების წყარო: 1. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (სტატისტიკური გამოკვლევა «საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის შესახებ»);
 2. საქართველოს ეროვნული ბანკი;
 3. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო;

რა თქმა უნდა, როგორც თეორიული, ისე პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს სხვადასხვა კონტინენტიდან და ქვეყნების გაერთიანებებიდან საქართველოში განხორციელებული პუი-ს გეოგრაფიულ სტატისტიკას, განსაკუთრებით დროის შედარებით ხანგრძლივი პერიოდისათვის (ამ შემთხვევაში, 2001–2017 წლები). შემდეგ დიაგრამაზე წარმოდგენილია საქართველოში შემოსული პუი-ს გეოგრაფიული განაწილება ქვეყნების ჯგუფებისა და კონტინენტების მიხედვით:

დიაგრამა 2

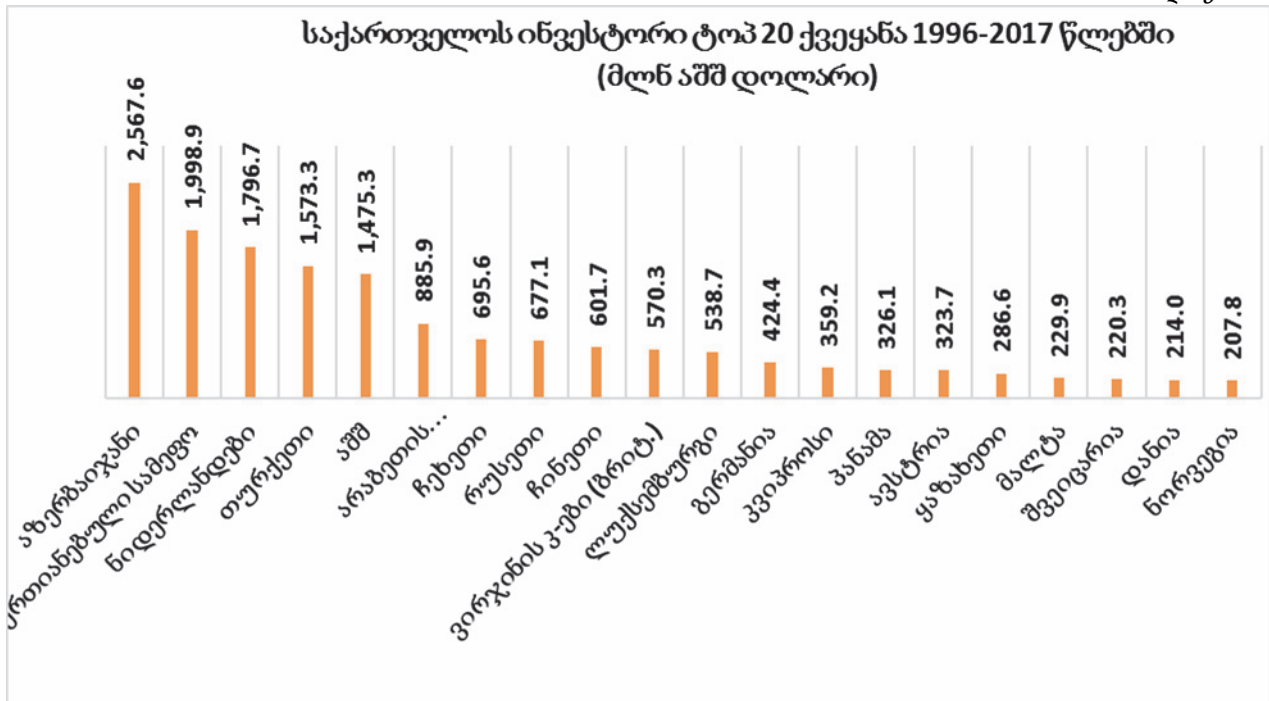
18-წლიან საანალიზო პერიოდში, რამდენიმე წლის გარდა (2002, 2008, 2009 და 2016), ჯგუფურ ინვესტორებს შორის დომინირებს ევროკავშირი. ყველაზე დიდი განსხვავება აღმოჩნდა 2007 წელს, როდესაც ევროკავშირიდან შემოსული ინვესტიციები 4-ჯერ და მეტად აღემატება სხვა რეგიონებიდან შემოსულ ინვესტიციებს.

2001-2017 წლების მთლიან დინამიკაში ვლინდება განსხვავებული ტენდენციები, კერძოდ: საქართველოში განხორციელებული ინვესტიციები 2001-დან 2007 წლამდე ხასიათდება ზრდის ტენდენციით; ამ პერიოდში ერთობლივი ინვესტიციები ყოველწლიურად საშუალოდ იზრდებოდა 59%-ით, ხოლო 2007 წელს 2001 წელთან შედარებით შემოსული ინვესტიციების მოცულობა გაიზარდა 16-ჯერ. 2008-2009 წლებში ინვესტიციების მატება შეინიშნება მხოლოდ აფრიკიდან და საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან. სწორედ 2009 წელს აფრიკიდან, კერძოდ კი ეგვიპტიდან, განხორციელდა პირველი ინვესტირება საქართველოში 55.8 მლნ აშშ დოლარის ოდენობით¹. საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან კი შემოვიდა 30.7 მლნ აშშ დოლარი, რაც 30%-ით მეტია წინა, 2008 წლის მაჩვენებელზე. უნდა აღინიშნოს, რომ 2008-2009 წლებში საქართველოში განხორციელებული პუი-ის მოცულობა 57.7%-ით შემცირდა, რაც განპირობებულია 2008 წელს მიმდინარე მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისითა და საქართველო-რუსეთის აგვისტოს ომით. უადრესად დაძაბული სამხედრო-პოლიტიკური მდგომარეობა, ეკონომიკის ფუნქციონირების შესუსტება და უარყოფითი ფსიქოლოგიური ფონი, რა თქმა უნდა, დიდი საინვესტიციო რისკების შემცველი იყო.

2013 წლისათვის ინვესტიციების მაჩვენებლები თითქმის გაუთანაბრდა 2008 წლის მდგომარეობას წამყვანი ინვესტორების შემთხვევაში. 2014 წელს საშუალოდ ყველა ინვესტორისათვის დამახასიათებელია ზრდის მაჩვენებლები: 2013 წელთან შედარებით მატების ტემპი შეადგენს 78%-ს. 2014-2016 წლებში შეინიშნება კლება – ინვესტიციები შემცირდა 12%-ით. 2017 წელს კი ადგილი აქვს ისევ ზრდას, როდესაც ინვესტიციების მოცულობა წინა წელთან შედარებით 16%-ით გაიზარდა.

ქვეყანაში განხორციელებული პუი-ს შესახებ საქსტატს მონაცემები აქვს 1996 წლიდან; 1996-2017 წლებისათვის ჯამური ინვესტიციების რანჟირებული მოცულობები პირველი 20 ქვეყნის მიხედვით მოცემულია შემდეგ დიაგრამაზე (Lazariashvili T., 2017):

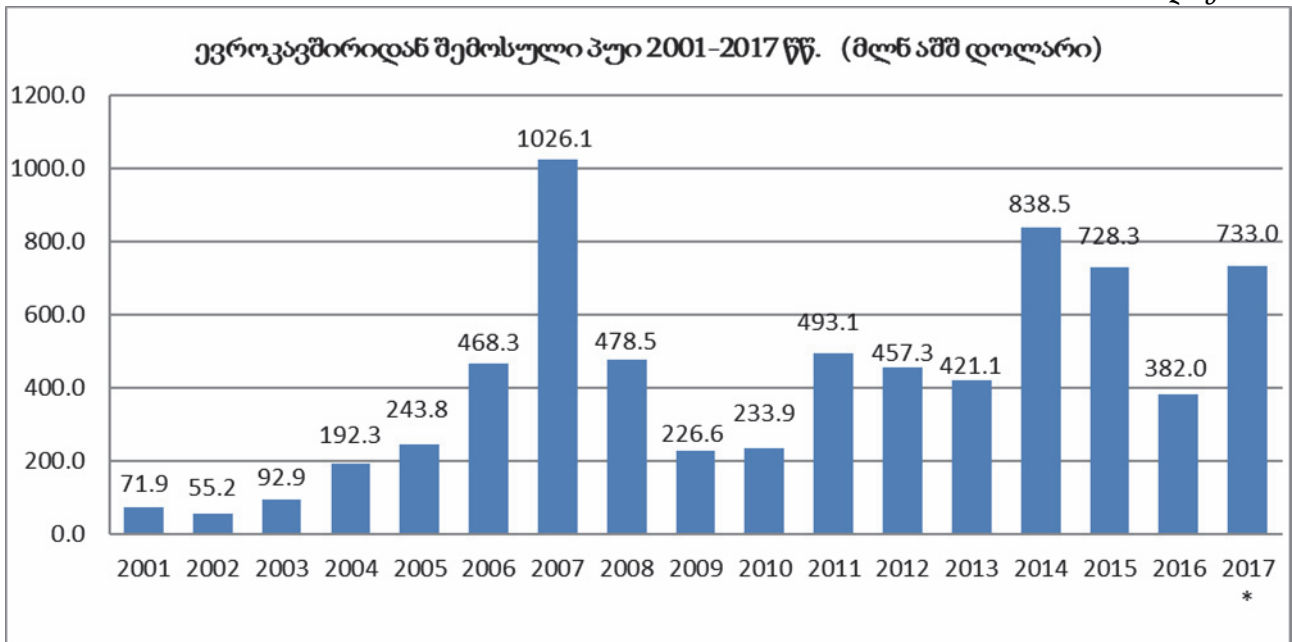
დიაგრამა 3

როგორც დიაგრამიდან ჩანს, 1996-2017 წლებში ყველაზე მეტი ჯამური ინვესტიცია განხორციელდა აზერბაიჯანიდან – 2.6 მლრდ აშშ დოლარის ოდენობით, რაც მთლიანი ინვესტიციების 14%-ია. მეორე ადგილზეა გაერთიანებული სამეფო – მთლიანი ინვესტიციების 10.9%-ით, მესამეზე – ნიდერლანდები 9.8%-ით, მეოთხეზე – თურქეთი 8.6%-ით, ხოლო მეხუთეზე კი – აშშ (5.3%). ამ პერიოდის განმავლობაში სულ 70-მა ქვეყანამ განახორციელა ინვესტიცია საქართველოში. დიაგრამა 3-ზე წარმოდგენილი ქვეყნების ოცეულის ჯამური ინვესტიცია 1996-2017 წლებში განხორციელებული მთლიანი ინვესტიციების 86.9%-ია და 16 მლრდ აშშ დოლარს შეადგენს. რა თქმა უნდა, „უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა ხელს უწყობს დასაქმებისა და შემოსავლების ზრდას და იგი სულ უფრო მეტ როლს ასრულებს ქვეყნის მშპ-ს მოცულობის ზრდაში“ [Silagadze L., 2017].

¹ <http://ghn.ge/com/news/view/38511>

2009 წელს ეგვიპტურ კომპანია "ფრემს" და მის ქართულ პარტნიორ კომპანია "ჯორჯიან ინტერნეიშენალ ჰოლდინგი"-ს შორის გაფორმდა ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმი, რომლის მიხედვით ქუთაისში შეიქმნა თავისუფალი ინდუსტრიული ზონა და უკვე ამენდა თანამედროვე სტანდარტების ქარხანა, რომელიც საოჯახო ტექნიკას აწარმოებს.

როგორც დიაგრამა 4-დან ჩანს, ასოცირების შეთანხმების ძალაში შესვლის მომდევნო 2017 წელს ევროკავშირიდან შემოსული პუი–ს მოცულობა გაიზარდა თითქმის 2-ჯერ, ანუ 382 მლნ-დან 733 მლნ აშშ დოლარამდე. რაც შეეხება წინა წლების დინამიკას, ინვესტიციების მატების ტემპი ყველაზე მაღალი 2007 წელს, როდესაც საქართველოში განხორციელებულმა ინვესტიციებმა 1 მილიარდ აშშ დოლარს გადააჭარბა.

2007 წლის შემდეგ ინვესტიციების მოცულობამ ისევ კლება დაიწყო. 2008 წელს მაჩვენებელი განახევრდა და თითქმის გაუტოლდა 2006 წლის სიდიდეს. 2009 წლის ინვესტიციების მოცულობა 2008 წელთან შედარებით 53%-ით შემცირდა, რასაც თავისი ობიექტური მიზეზები ჰქონდა, კერძოდ: 2008 წლის აგვისტოს ომი, დამაბული პოლიტიკური მდგომარეობა, გაურკვეველი ეკონომიკური მომავალი სარისკოს ხდიდა ინვესტორებისათვის საქართველოში ფულის დაბანდებს. გარდა ამისა, ამ პერიოდში მსოფლიო მოიცვა ეკონომიკურმა კრიზისმა. „2008 წლის სექტემბერი შესაძლებელია მივიჩნიოთ მომენტად, როდესაც კრიზისი ჭეშმარიტად გლობალური გახდა. განსაკუთრებული პრობლემები შეექმნა ქვეყნებს, რომლებშიც, აშშ-ს მსგავსად იყო უძრავი ქონების ბუმი, და/ან მიმდინარე ანგარიშის დიდი დეფიციტები. 2008 წლის 31 ოქტომბრისთვის მსოფლიო ფინანსური ინსტიტუტების მთლიანმა ზარალმა 685 მილიარდი აშშ დოლარი შეადგინა. სხვადასხვა წყაროებით შეფასებული მთლიანი ზარალი 3 ტრილიონს უახლოვდება. 2009 წელს კრიზისმა გაღრმავება განაგრძო“ [1, გვ. 9].

2014 წელს საქართველოში შემოსული ინვესტიციები თითქმის 2-ჯერ გაიზარდა და თუ არ ჩავთვლით 2007 წელს, 2001 წლიდან მოყოლებული ყველაზე მაღალ ნიშნულს მიაღწია. 2017 წელს კი, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ევროკავშირიდან ინვესტიციების სახით წინა წელთან შედარებით 92%-ით მეტი შემოვიდა და 733 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც მთლიანი ინვესტიციების 39%-ია. ამ წელს ევროკავშირის 28 ქვეყნიდან საქართველოში ინვესტირება ყველა ქვეყანამ განხორციელა (სლოვენისა და ხორვატიის გარდა).

2017 წლის მონაცემებით, ევროკავშირის ქვეყნებიდან ყველაზე მეტი ინვესტიცია შემოვიდა გაერთიანებული სამეფოდან – 250.4 მლნ აშშ დოლარის ოდენობით, რაც ევროკავშირის ჯამური ინვესტიციების 34.2%-ია, ხოლო მთლიან ინვესტიციებთან მიმართებით 13.4%-ს შეადგენს. ყველა ინვესტორ ქვეყანას თუ განვიხილავთ, ვნახავთ, რომ გაერთიანებული სამეფო მესამე ადგილს იკავებს აზერბაიჯანისა და თურქეთის შემდეგ. ევროკავშირში მეორე ადგილზეა ნიდერლანდები 224.3 მლნ აშშ დოლარით, რაც ევროკავშირის ინვესტიციების 30.6%-ს, ხოლო მთლიანი ინვესტიციების 12%-ს შეადგენს (მთლიან ინვესტიციებში მეოთხე ადგილი). ევროკავშირის ინვესტიციებში მესამე ადგილს იკავებს ჩეხეთი 133.8 აშშ დოლარით, რაც ევროკავშირთან მიმართებით 18.3%-ს, ხოლო მთლიან ინვესტიციებთან მიმართებით 7.2%-ს შეადგენს (ჩეხეთი მე-5 ადგილს იკავებს ყველა ინვესტორის რანჟირებულ სიაში).

2017 წელს საქართველოში განხორციელებული პუი–ს მიხედვით მეორე ადგილზეა დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის (დსთ) ქვეყნები 522.8 მლნ აშშ დოლარით, რაც მთლიანი ინვესტიციების 28.1%-ია. საქსტატის მონაცემებით, პოსტსაბჭოთა საქართველოში პირველი უცხოური ინვესტიცია სწორედ დსთ-დან, კერძოდ კი უკრაინიდან განხორციელდა 1996 წელს. ამ წელს უკრაინა იყო ჩვენი ქვეყნის ერთადერთი ინვესტორი ქვეყანა 3.8 მლნ აშშ დოლარით. მომდევნო წლებში (1997-2002) საქართველოს ინვესტორთა რიგებს მიემატა 2 მეზობელი ქვეყანა – აზერბაიჯანი და რუსეთი (შესაბამისად, ჯამში 23.7 მლნ

და 61.3 მლნ აშშ დოლარით). 2003 წლიდან უკვე სომხეთთან, 2005 წლიდან კი ყაზახეთთან იწყება საინვესტიციო ურთიერთობები. 2017 წლამდე დსთ-ს ყველა ქვეყანამ განახორციელა საქართველოში ინვესტირება (ტაჯიკეთის გარდა).

დსთ-ს ქვეყნების მიერ განხორციელებულმა პუი-ებმა რეკორდულ მაჩვენებელს 2015 წელს მიაღწია, როდესაც საქართველოში შემოვიდა 632.5 მლნ აშშ დოლარის ინვესტიცია. აღნიშნულ წელს დსთ-ს ინვესტიციებმა საქართველოში შემოსული მთლიანი ინვესტიციების 38.3% შეადგინა. მომდევნო წლებში დსთ-დან ინვესტიციები ისევ შემცირდა და 2017 წელს 522.8 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. იმავე წლისათვის, დსთ-ს ქვეყნებიდან ყველაზე მეტი ინვესტიცია განხორციელდა აზერბაიჯანიდან და 482.1 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა (ანუ 25.9%-ით პირველ ადგილზეა). მეორე ადგილს რუსეთი იკავებს, საიდანაც საქართველოში 2001 წლიდან 2017 წლამდე ჯამში 627.8 მლნ აშშ დოლარის ინვესტიცია განხორციელდა და დსთ-ს ქვეყნებს შორის 18%-იანი წილი დაიკავა. 2017 წელს კი რუსეთიდან ინვესტიციებმა 32.9 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა და დსთ-ს ქვეყნებს შორის 6.3%-იანი წილი უკავია.

2001-2017 წლების მონაცემების მიხედვით, დსთ-ს ქვეყნებს შორის ინვესტიციების სიდიდით გამოირჩევა აგრეთვე ყაზახეთი 286.6 მლნ აშშ დოლარითა და 7.9 %-იანი წილით, სომხეთი (79.8 მლნ აშშ დოლარი და 2.2%) და უკრაინა (48.3 მლნ აშშ დოლარი, ანუ 1.3%).

დასკვნა

მთლიანად საანალიზო პერიოდში (2001-2017 წლები) საქართველოში პუი-ს შემოდინება დადებითი ტენდენციით ხასიათდება და მაქსიმალურ სიდიდეს 2017 წელს მიაღწია, როდესაც ქვეყანაში შემოვიდა 1 861.9 მლნ აშშ დოლარის ინვესტიცია, რაც ისტორიულად ყველაზე მაღალი მაჩვენებელია. სექტორების მიხედვით თუ განვიხილავთ, რეალური სექტორის ინვესტიციები, წინა წელთან შედარებით, 39%-ით გაიზარდა და 615.4 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც მთლიანი ინვესტიციების 33.1%-ია. ეს ზრდა დადებითად უნდა აისახოს ეკონომიკურ ზრდაზე, რადგან ქვეყნის განვითარების ერთ-ერთი მთავარი მამოძრავებელი სწორედ რეალური სექტორია.

დადებით მომენტად შეიძლება ჩაითვალოს ევროკავშირის მზარდი დაინტერესება საქართველოს ეკონომიკით. ევროკავშირთან ასოცირების შეთანხმების ძალაში შესვლის მომდევნო 2017 წელს ამ ქვეყნებიდან შემოსული პუი-ს მოცულობა გაიზარდა თითქმის 2-ჯერ, ანუ 382 მლნ-დან 733 მლნ აშშ დოლარამდე. მნიშვნელოვან ინვესტიციებს ახორციელებენ ასევე მეზობელი ქვეყნები – აზერბაიჯანი და თურქეთი, რომლებიც ინვესტორთა შორის პირველ და მეორე ადგილზე იმყოფებიან და რომელთა ინვესტიციების წილი შესაბამისად 25.9 და 15%-ია.

ბევრ სხვა ქვეყანასთან შედარებით, საქართველოს კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი უპირატესობა აქვს – ეს არის მეტად პოზიტიური საერთაშორისო რეიტინგები, რაც დადებით გავლენას ახდენს პოტენციური ინვესტორების გადაწყვეტილებაზე – საკუთარი ფინანსური რესურსები საქართველოში დააბანდოს.

უნდა აღინიშნოს, რომ აუცილებელია არამარტო ინვესტიციების მოზიდვის ხელშეწყობა და მისი მოცულობის ზრდა, არამედ საქართველოს ეკონომიკური პოლიტიკის მთლიან სტრატეგიაში უფრო კონკრეტულად უნდა განისაზღვროს ის პრიორიტეტული მიმართულებები, თუ რომელ დარგსა და რომელ რეგიონშია ყველაზე მეტად საჭირო პუი. მნიშვნელოვანია ასევე ინვესტორთა მომსახურების დონის ამაღლება, საინფორმაციო ტექნოლოგიების გამოყენების ხელშეწყობა, ქვეყნის ეკონომიკური და პოლიტიკური სტაბილურობა.

ლიტერატურა:

1. ბაქრაძე გ. 2007-2008 წლების გლობალური ფინანსური კრიზისი: მიზეზები და ინტერპრეტაციები, ეკონომიკა და საბანკო საქმე, 2014, ტომი 2, N2, 5-26.
2. გელაშვილი ს., მიქელაძე გ. ინვესტიციების ეკონომეტრიკულ-სტატისტიკური მოდელები და მათი ემპირიული რეალიზაციის შესაძლებლობები საქართველოში. ეკონომიკური განვითარების სტრუქტურული და ინოვაციური პრობლემები, თსუ-ის პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტი, ივნისი, 2017, გვ. 215-220.
3. ლაზარაშვილი თ. საინვესტიციო გარემო და მისი თავისებურებები საქართველოში, ეკონომიკური განვითარების სტრუქტურული და ინოვაციური პრობლემები, თსუ-ის პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტი, ივნისი, 2017, გვ. 373-378.
4. სილაგაძე ლ. მშპ-სა და პუი-ს თანაფარდობა პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში, ეკონომიკური განვითარების სტრუქტურული და ინოვაციური პრობლემები, თსუ პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტი, ივნისი, 2017, გვ. 515-517.
5. ძეგისაური ლ. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ტენდენციები და სტატისტიკა საქართველოში.

სტატისტიკის სწავლება და სტატისტიკური კვლევები საქართველოში. გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბ., 2018, გვ. 210–218.

6. Doing Business 2018: Reforming to Create Jobs, Washington, D.C., The World Bank, 2018, 312p. <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>
7. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური – <http://geostat.ge>
8. საქართველოს ეროვნული ბანკი – <https://www.nbg.gov.ge>
9. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო – <http://economy.ge>
10. <https://www.heritage.org/trade/report/2018-index-economic-freedom-freedom-trade-key-prosperity>
11. <http://ghn.ge/com/news/view/38511>

Geographical Statistics of Foreign Direct Investments in Georgia

Simon Gelashvili

Professor, TSU

Nino Magradze

PhD Student, TSU

S u m m a r y

The study analyzes the long-term time series of foreign direct investments (FDI) implemented in Georgia according to individual countries and their unions. Different statistical indicators (relative and average) are also calculated, as well as growth rates for both the entire analytical period and for separate years. As a result of the analysis, different term trends of foreign direct investments were determined by the groups of countries (EU countries, Asian countries, American countries, countries of the Commonwealth of Independent States, etc.). The variation of foreign direct investments in Georgia was studied and the maximum and minimum values were identified.

Key words: *investment; trend; growth rate; variation; diagram.*